

Den unge kunstnaren Kjell Aukrust

I sommar kunne Aukrustsenteret opne ei heilt ny utstilling med måleri av Kjell Aukrust,- måleri som ikkje er vist fram samla tidlegare. Utstillinga hadde tittelen Den unge Kjell Aukrust og inneheldt 35 måleri, dei fleste frå perioden 1942–45, men også noen frå 30-talet og 50-talet. Det har lenge vore eit sterkt ønske å få til ei slik utstilling, med bilde

frå Kjells tidlege karriere. Vi visste at han måla mye i 1940-åra og at det starta alt i 1936 da han var elev på Leon Aurdals målarskole. Seinare dette året kom han også inn på Statens handverks- og kunstindustriskole etter anbefaling frå sjølvaste Henrik Sørensen: *Kjell Aukrust er eller skal bli maler – går på malerskole. Slipp ham inn.*

Frå Akershus, 1936. Olje på lerret. Leon Aurdal oppmoda elevane til å dra ned på Akershus festning for å måle. Kjell måla fleire bilde med motiv frå festninga.

Etter kvart som det vart kjent gjennom media at vi arbeidde med utstillinga, vart vi kontakta av fleire som hadde eller visste om Aukrustmåleri og som med stor velvilje har lånt oss bilde og delt opplysningar om bilda med oss. Resultatet vart ei utstilling som vi er stolte av og som er viktig dokumentasjon av Kjell Aukrusts kunstnarskap i unge år. Og den unge kunstnaren imponerer. I svært ung alder er han tydeleg inspirert av store forbilde og opptatt av komposisjon, av lys og av farger. Da han var 15 år måla han Nattpotta. På baksida av bildet har Kjell sjøl notert følgjande: *Mitt første maleri, ca. 1935. Bildet bærer tittelen "Nattpotta". Bemerk den røde glød fra "Bjørneovnen"*.

Nattpotta, ca. 1935. Olje på lerret.

Åra frå 1936 og utover førtitalet var viktige for Kjells utvikling som kunstnar. På Statens handverks- og kunstindustri-skole og kunstakademiet fekk han be-

tydningsfulle lærarar som Per Krogh og Alf Rolfsen som var sterkt inspirert av fransk målararkunst og særleg Matisse-skolen. Ein annan viktig lærar og inspirasjonskjelde for Kjell Aukrust var Henrik Sørensen som hadde atelier i Oslo rådhus. Kjell besøkte Sørensen i atelieret kvar fjortande dag i dei åra han var elev ved kunst- og handverksskulen og kunstakademiet.

Kjell Aukrust debuterte som teiknar på Statens hauststilling så tidleg som i 1939, 19 år gamal, med ei teikning som var laga til ei diktstrofe av onkelen Olav Aukrust, henta frå *Tosten Raudskjegg* i samlinga *Hamar i Hellom: I sol og blåmande villgras låg han*.

Da krigen braut ut i 1940 vart det vanskeleg å halde fram med utdanninga ved kunstakademiet. Det vart oppretta eit illegalt akademi i ein nedlagt korsettfabrikk i Pilestredet. *Og her stakk enkelte etablerte malere sporadisk innom og korrigerde. Til slutt kokte det hele bort i kålen*, skriv Kjell Aukrust i Slipp ham inn, og vidare: *Disse håpløse tilstander ble forelagt Henrik Sørensen i Rådhusstårnet. Han var villig til å stikke oppom hybelen på Sankthanshaugen og korrigere meg og malerinnen Lynes, som jeg delte hybelen med*. Etter kvart reiste Kjell heim att til Alvdal og hadde lengre opphald på Røros og i Lom og Bøverdalen. Somrane 1941 og 1942, og kanskje 1943, var han på Røros saman med medstudent og venn Anders O. Krigsvold frå Singsås.

Mange målarar søkte til Røros. Blant dei var Roar Matheson Bye som hadde sommarbustad på Røros. Han var alt ein etablert kunstnar med nyttige kontaktar. Han inviterte Krigsvold og Aukrust til å delta på utstilling i Trondhjem

Frå Røros, 1942. Olje på plate.

kunstforening vinteren 1941/42, men det ser ikkje ut til at utstillinga vart noe av. Avisa Fjell Ljom skriv mye om kunstnarane på Røros, og etter oppmoding frå ein lesar av avisa, blir det utstilling i Sangerhuset på Røros sommaren 1942. Utstillarane er, forutan Kjell Aukrust og Anders Krigsvold, Ludvig Eggen og Reidar Solli, begge frå Røros. Og bilda vart selde eller bytta i varer, eller var betaling for opphaldet. Det var rasjonering og knapt med varer. Det var også vanskelig å få tak i oljemaling, og lerret var ikkje å oppdrive. Bak på eitt av bilda i utstillinga er det notert at det er levert i

bytte mot 5 pk, 2 pk Gul Miks og 1 pk.

Alle bilda frå krigsåra som er med på utstillinga er måla på plate, for det meste på huntonittplater. Ein del av platenene er tydelegvis spesiallaga for føremålet og kjøpt hos Alf R. Bjerke. Men elles er det vanlege huntonittplater og finerplater. Eitt av bilda er til og med måla på baksida av eit ludospel. Men det fins eitt unntak, *Barna i skogen* som er måla i 1943. Her tok nok freistinga til å måla på lerret overhand. Under Kjell sitt måleri er det eit anna motiv, måla av ein annan målar, og bildet var det foreldra til Kjell som åtte.

Sten, Alvdal, årstall mangler.

Etter sommaropphalda på Røros reiste Kjell Aukrust og Anders Krigsvold til Bøverdalen, der dei tok inn i Larstrædet, ovafor Nordgard Aukrust, heimgarden til Lars O. Aukrust.

Mange av bilda er måla i Bøverdalen, som også var ein stad som trekte til seg mange kunstnarar. Kjell skildrar dette betre enn noen: *Under krigen var Bøverdalen et yndet sted for turister og penselsvingere. Hit kom de i store skarer. Det fantes knapt ei gammel ut-løe eller steinrøys, hvor ikke en kunstmaler rigga seg opp. Her ble malt på Krøkje, rundt Røisheim, langs Bøvra, opp ved Tande og under Lomsegga.*

Bredbremma kunstnerhatter, alpeluer, flagrende hår og skjegg hvor du snudde deg. Turister og bønder møtte opp. Maleriene gikk unna i bytte mot tobakk, brennevin, geitoster og nylagte egg fra frittgående høner (fra Lykkelig er den... av Kjell Aukrust)

Kjell måla også på mange av desse stadene. På Krøkje slo han opp staffeliet der Henrik Sørensen hadde stått og måla: *Jeg ville prøve meg på samme motivet som hang i Nasjonalgalleriet, skriv han i erindringsboka Lykkelig er den...*

Mange av dei som har besøkt utstillinga i sommar har bidratt med nyttig og viktig informasjon om motiva. Blant

Røros med kyrkja, 1943. Olje på plate.

anna har vi fått vita at motivet på eitt av bilda er garden Skjæsar i Lom og at Alf Rolfsen også har brukt same motivet på ei teikning i Asbjørnsen og Moes eventyr. Der er Skjæsar omtala som garden til Håkon Borkenskjegg.

Eitt av måleria er frå garden Marstein i Bøverdalen. Fremst i bildet er det ein hane. Kjell har sjølv fortalt at han var inspirert av den franske målarer Pierre Bonnard (1867 – 1947) som ofte hadde med ein katt på bilda sine. Elles har Kjell ofte plassert inn ein liten gut eller eit par. Dei er kanskje meint å skape balanse, gje bildet djupne eller rett og slett fange blikket.

Motivalet som pregar utstillinga er for det meste hus og landskap frå Lom og Bøverdalen, frå Røros og frå Alvdal. Men det er også med interiør og ei skisse til altertavle i Sollia kyrkje frå 1942 og dessutan to portrett, eitt av faren, Lars O. Aukrust, og eitt av Anders Sørhus som var banksjef i Alvdal. Her er det tydeleg at det er likskapen som er det viktige. Finn Jor skriv at Kjell Aukrust, trass sin unge alder, viser seg som ein mogen målar med klår evne til karakterisering og at det er synd at han har vore så atterhalden med portrett.

Med utstillinga *Den unge Kjell Aukrust*, har vi presentert eit utval av det Kjell Aukrust måla i sine unge år, men vi er sikre på at det fins mye meir. Det har vore ei glede å vise fram denne utstillinga som kompletterer bildet av ein mangfaldig og svært produktiv kunstnar. Og vi tar framleis svært gjerne imot informasjon om måleri av Kjell Aukrust.

*Skisse til altertavle i Sollia kyrkje, 1942.
Olje på plate.*

Skjæsar i Lom (i bakgrunnen Lomsegga og til høgre Skim), 1943. Olje på plate.

Barna i skogen, 1943. Olje på lerret. Med dette måleriet debuterte Kjell Aukrust som målar på Statens haustutstilling i 1945. Eigar: Aukruststiftelsen.

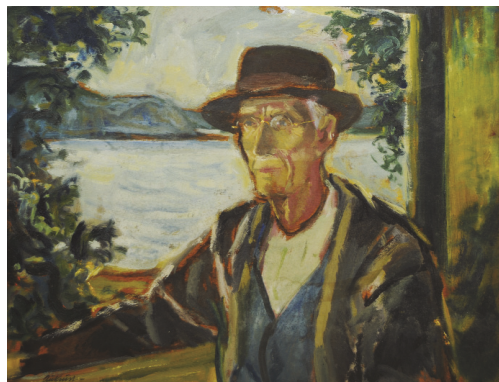
Kjelder

- Kjell Aukrust: Slipp ham inn, 1979
- Kjell Aukrust: Lykkelig er den ..., 1988
- Finn Jor: Galleri Aukrust, 1993
- Finn Jor: Kjell med pensel, 2001
- Per Hvamstad, Årbok for Nord-Østerdalen 2001

Mange takk til alle som har bidratt med utlån av bilde og med informasjon.

Om forfatteren

Gunn Strømsøyen Hvamstad, f. 1947. Utdanna cand. mag frå Universitetet i Oslo. Kultursjef i Alvdal kommune 1996-2004. Sia 2004 leder for Aukrust-senteret på Alvdal.

Lars O. Aukrust, årstal ukjent. Olje på lerret.